№ 70 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 29 **1898** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 29 № 70

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օտարը և մերոնք. Հայի թանգութեան հետեւանքները.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բագուի նաւթարդիւնաբերողների XII ժողովը. Մսավաճառների դրութիւնը Թիֆլիսում. Ռուսաց դրամատիկական ներկայացումները. Մատենագրութիւն. Նամակ Գանձակից. Նամակ Ղզլ-Արվաթից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմ. Նամակ Գերմանիայից. Նամակ Բօլգարիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մելիքի աղջիկը.

ՕՏԱՐԸ ԵՒ ՄԵՐՈՆՔ

—

Կաթոլիկ եկեղեցու պետ՝ Լեոն XIII պապի հրատարակած մի կոնդակից երեւում է, որ Հռոմում, մի խումբ կաթոլիկներ, ս. Երրորդութեան կարգի առաջնորդի ղեկավարութեամբ, հիմնել են մի ընկերութիւն Թիւրքիայի թշուառ և սովատանջ հայերին օգնութիւն հասցնելու նպատակով:

Այդ կոնդակի մէջ, որ ուղղված է յիշեալ կարգի առաջնորդին, Հռոմի քահանայապետը ասում է. «Ֆրանսիայում երկար ժամանակից ի վեր հաստատված և արեւելեան ազգերի մէջ դպրոցներ հիմնելու նպատակ ունեցող կաթոլիկների ընկերութիւնը, այն օրից, երբ հասարակաց խաղաղութիւնը խանգարվեց Հայաստանում, ուրիշ բան այնքան մօտ չէ ունեցել իր սրտին, որքան այդ երկրի քրիստոնեաներին օգնելու գործը նրանց այժմեան թշուառ դրութեան մէջ, հաւաքելով ամեն կողմից հաւատացեալների առատ նուէրները: Այդ մեզ գերագոյն մխիթարութիւն պատճառեց: Եւ մենք ես, յանուն այն գթութեան, որ միացնում է Քրիստոսի ամբողջ հօտը, ոչինչ չենք խնայել, ինչպէս յայտնի է, թէ անպաշտպան մնացած այդ ժողովուրդը հարստահարութիւններից պաշտպանելու, և թէ նրան մխիթարելու համար՝ մեր գործով և խօսքով, այն օրից, երբ նա ընկաւ աղէտի մէջ:

«Այժմ իմանում ենք, որ Հռոմում մի խումբ կաթոլիկներ մտադրվել են հայերի օգտին մի գործ կատարել և ձեռնարկել են իրանց այդ դիտաւորութեան իրագործման, յանձնելով նրա կատարումը ձեզ: Որովհետեւ այդ ծրագիրը միանգամայն համապատասխան է մեր ցանկութիւններին, մենք անկեղծ բարեմաղթութիւններ ենք անում, որ ճշմարիտ կաթոլիկները առատաձեռնութեամբ նպաստեն այդ ծրագրի իրագործման և ի նշան մեր համակրութեան, շնորհում ենք ձեզ՝ ամբողջ սրտով մեր առաքելական օրհնութիւնը:»

Միւս կողմից «Oeuvre d'Orient» կրօնական հանդէսի այս տարվայ վերջին տետրակից իմանում ենք, որ յունվարից սկսած Ֆրանսիայի, Բելգիայի և Հօլլանդիայի կաթոլիկ եկեղեցականները հաւաքել են մի գումար, հարիւր հազար ֆրանկից աւելի, և հասցրել հայր Շարմըտանին, որը և իսկոյն ուղարկել է այդ փողը Հայաստան, սովատանջներին բաժանելու համար:

Այդպէս է վարվում օտարը…

Իսկ ինչ են անում մերոնք…

Այն միջոցին, երբ Էջմիածինը, գաղթականների օգտին ստացած հազարները թողնում է անգործադրելի, և մեռելային լռութիւն է պահպանում իրան ուղղած բազմաթիւ հարցերին, թէ ինչ եղան այդ ահագին գումարները, երբ նա, հայոց հոգեւորականութիւնը, թէ Կ. Պօլսում և թէ Էջմիածնում կատարեալ անտարբերութիւն է ցոյց տալիս դէպի թշուառ Թիւրքահայերի և գաղթականների վիճակը, կաթոլիկ հոգեւորականութիւնը գովելի եռանդով հոգս է տանում կարօտ հայերի մասին:

ՀԱՅԻ ԹԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

—

Հիւսիսային Ամերիկան Եւրօպայի շտեմարանն էր: Ներկայ պատերազմի պատճառով հացահատիկներ քիչ են բերվում Ամերիկայից, ուստի հացի գինը ամեն տեղ բարձրացել է: Մի քանի տեղերում թանգութիւնը առաջացրել է ապստամբութիւններ: Իտալիան, սովածների այս կլասիկական հայրենիքը, ամենից առաջ սկսեց անկարգութիւններ, մի երեւոյթ, որ արդէն սովորական է դառել այդ աղքատ երկրում: Անկարգութիւններ տեղի են ունենում մանաւանդ հարաւային Իտալիայում, ուր ժողովուրդը յարձակվում է մագազինների վրա, ջարդում է պատուհանները: Սիցիլիայում դրութիւնը անտանելի է մանաւանդ այն պատճառով, որ ծծումբը, Սիցիլիայի առեւտրի այդ գլխաւոր առարկան, այլ եւս դուրս չէ տարվում, քանի որ նա համարվում է պատերազմական մթերք և ամերիկական ու սպանիական նաւերը ձերբակալում են այդ ապրանքը: Իտալական կառավարութիւնը մի կողմից զինուորական խիստ միջոցներ է ձեռք առնում ապստամբութեան առաջն առնելու համար, իսկ միւս կողմից հաց է հասցնում, որքան կարողանում է: Բայց քաղցած ժողովուրդը քարերով կռւում է զօրքերի դէմ, որոնք շատ դէպքերում ստիպված են լինում զէնքի դիմել: Միակ յոյսը Ռուսաստանն է, բայց, ինչպէս յայտնի է, այս տարի Ռուսաստանում էլ հացի թանգութիւն է տիրում:

Սպանիայում տեղի ունեցող անկարգութիւններին էլ շատ նպաստում է հացի թանգութիւնը: Աղքատ սպանիացին վազում է փողոց՝ անկարգութիւններ անելու, որովհետեւ մի կողմից նրա հայրենասիրութիւնն է վիրաւորված, իսկ միւս կողմից նա ուտելու հաց չունի:

Մինչեւ իսկ Թիւրքիան էլ, ինչպէս երեւում է, ամերիկական հացով է ապրում: Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ հացի գինը օր օրի վրա բարձրանում է: Աղքատ ազգաբնակութիւնը սաստիկ յուզվում է և արդէն անկարգութիւններ են տեղի ունեցել: Մի ուրիշ պետութիւն, ունենալով Փոքր-Ասիայի նահանգների նման բերրի և հարուստ հողեր, ոչ միայն կարօտ չէր լինի ամերիկական հացին, այլ և ինքը կը կերակրէր ուրիշներին: Բայց Թիւրքի խելքը այդպիսի բաներին չէ հասնում. նա կոտորեց հայերին, փախցրեց այդ երկրագործ տարրը դէպի աշխարհի չորս կողմերը, իսկ ինքը մնաց քաղցած…

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԳՈՒԻ ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XII ԺՈՂՈՎԸ

—

Բագու, ապրիլի 26-ին

Ժողովի երկրորդ և երրորդ նիստերը գրաւել էին, համեմատաբար, աւելի մեծ բազմութիւն: Այդ նիստերի խորհրդածութեան նիւթն էր վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը: Վերստուգող յանձնաժողովը, ստուգելով խորհրդի 1897 թւի գործունէութիւնը՝ ձեռնարկութիւնները, մուտք ու ելքի հաշուեմատեանները, կազմել է զեկուցում մի շարք դիտողութիւններով և առաջարկութիւններով հանդերձ: Իր դիտողութիւնների մէջ յանձնաժողովը ակնյայտնի կերպով երեւան է հանում խորհրդի անփոյթութիւնը դէպի նախկին ժողովի որոշումները: Նաւթարդիւնաբերողների ժողովը, ամեն տարի, ֆինանսների և երկրագործութեան մինիստրների հաստատած ծրագրով, որոշումներ է կայացնում, հրահանգներ տալիս՝ նաւթային արդիւնաբերութեան և արտահանութեան գործավարութեան համար: Այդ որոշումները և հրահանգները իրագործելու համար ընտրվում է խորհուրդ, որը, ինչպէս գործադիր մարմին, պարտաւոր է ժողովի որոշումները իրագործել և հրահանգները կատարել: Այս աւելի քան պարզ է ու որոշ: Սակայն, չընայելով դրան, համարեա ամեն տարի ժողովում հարց է ծագում այն մասին, ինչպէս և այս տարի, թէ արդեօք խորհուրդն իրաւունք ունի ժողովի որոշումները չիրագործելու, նախահաշուից դուրս ծախսեր անելու, ինչպէս և այս տարի է արել…

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԷԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԻԵ.

Ձորի խորքից քսան և հինգ զոյգ աչքեր անձկութեամբ դիտում էին երկնքի այն մասը, որ տարածված էր Քիրսի ձիւնապատ ճիւղաւորութիւնների վրա: Կարծես այդտեղ մի հրաշք պիտի կատարվէր. կարծես ամպերի թեթեւ, փետրանման պատառները, որոնք այդ երեկոյեան գարնանային տեսարան էին ներկայացնում դեռ ձիւների մէջ թաղված լեռնաստանի վրա, պիտի ծնէին մի չը տեսնված, խորհրդաւոր նշան: Նայողները սպասում էին լուռ, գգոյշ, աշխատելով ոչ մի աղմուկ չը բարձրացնել:

Մի մի ամպերի պատառուածքների մէջ երեւան էր գալիս լուսնի նորածին, բարակ եղջիւրը: Այդ ժամանակ ձորի խորքում սկսվում էր հանդարտ քրթմնջոց, որ ցոյց էր տալիս թէ լուսինն է այդպէս գրաւել քսան և հինգ մարդկանց ուշադրութիւնը:

—Դեռ բաւական ճանապարհ ունի:

—Ի՞նչ ես ասում… մայր է մտնում:

—Ամպը թոյլ չէ տալիս պարզ տեսնել:

—Ահա նա կորաւ:

Լուսինը մտնում էր ամպի տակ և սպասողները դարձեալ լռում էին, դարձեալ իրանց հայեացքները բեւեռում էին երկնքի ծայրին:

Ինչո՞ւ էր լուսինը այդպէս սպասել տալիս:

Ահա նրա մի եղջիւրը անցաւ սարի եռեր: Օդի մէջ տարածված է անվրդով խաղաղութիւն: Ձորի գլխից մի մարդ իջաւ, զգուշութեամբ քայլելով մանր քարերի վրա: Նա յայտնեց, որ լուսինը մայր մտաւ ու աւելացրեց.

—Ոչինչ չը կայ… Քամին գիւղի կողմից է, բայց ոչ մի ձայն չէ բերում:

—Երկինքը վկայ, այս գործը չաջողվեց, ասաց մի մարդ, վեր թռչելով տեղից և հրացանը ճիտը գցելով:—Ես կը գնամ և կիմանամ թէ ինչու են քնել…

Նրան հետեւեցին մի քանիսն էլ, բայց մի քարի գլխից արձակված հրամանը կանգնեցրեց ամենքին:

—Դու ասացիր որ նշանը լուսինն է, Մանաս. ահա նա մայր մտաւ…

—Քիչ էլ սպասենք, ասաց Մանասը:

—Շատ է ուշ. այս ժամին պաս չեն բռնում: Գրազ եմ գալիս, որ այժմ ամենքը քնած են:

—Թող հէնց այդպէս լինի:

—Այն ժամանակ…

—Մենք մեր գործն ունենք, մոռացա՞ր:

—Գիտեմ, մելիքի տունը պիտի գնանք…

—Եւ տանենք աղջկան, աւելացրեց մի ուրիշը:

—Բայց ժամանակը զուր անցնում է: Սկսենք, մենք երկար ճանապարհ ունենք: Գոնէ լուսաբացին հասնենք Խաչէն:

—Համբերութիւն ունեցիր, Բաղդասար:

—Շան հաչոց էլ չէ գալիս, ասաց ձորի գլխից իջած մարդը:

—Լսո՞ւմ ես, Մանաս:

—Դա լաւ նշան է, պատասխանեց խմբի առաջնորդը:—Շուն չէ հաչում, նշանակում է, որ դրսում շուն չը կայ. ամեն մէկը այժմ նստած է օջախի մօտ և սպասում է թէ երբ մարդիկ կը կրծոտեն ոսկորները, որպէս զի յետոյ իրան տան: Դեռ ամենքը հացի վրա են…

Մանասը շատ չէր սխալվում: Թէեւ այդ ժամին ամեն տան սեղան էր բացված, բայց համարեա ոչ ոք ձեռք չէր տալիս հացին. և լռութիւնը, որ կլանել էր Աւետարանոցը, հացկերոյթի համար չէր, այլ մի կարճ հանդստութիւն էր երեք օրվայ անխնայ խրախճանքից յետոյ: Աղմկալի էր մանաւանդ կիրակին, ուրախութիւնների վերջին օրը: Գիւղը ներկայացնում էր մի հսկայական խնջոյք. սփռոցները բացված էին փողոցներում, կտուրների վրա: Առատութիւնը կշտացրել էր ամենքին, այնպէս որ օսմանեան զինուորները հրաժարվում էին հիւրասիրութիւն ընդունելուց: Իսկ նրանց գլխաւորը կատարելապէս յոգնել էր ժողովրդի ցոյցերից, անվերջ կանչկռտոցներից:

Իբրեւ նապաստ Գանձակից եկած զինուորը յանձնեց նրան Մուստաֆա-փաշայի նամակը: Այդ ժամանակ նա գտնվում էր մելիքի տանը և կարգադրութիւններ էր անում միւս օրվայ համար: Կարդալով նամակը, նա ծիծաղեց և անհոգ կերպով յայտնեց իր ղզլբաշին, որ Պարսկաստան գնացած զօրքերը մօտ երկու շաբաթից յետոյ կը սկսեն յետ գալ: Պատրաստութիւններ էին հարկաւոր, բայց ամենից առաջ վաղվայ գործն էր: Եւ նա գնաց, նորից պատուիրելով, որ առաւօտեան շուտ վերջացնեն ամեն ինչ, որպէս զի կէսօրից յետոյ աղջիկը բերվի իր մօտ:

Աննա-խաթունը ճանապարհ դրեց նրան մինչեւ դրսի դուռը, հեզ ու դողդոջուն, իբրեւ մի մայր, որի առաջ կանգնած էր աղջկանից բաժանվելու անհրաժեշտութիւնը, գլուխ տուեց և սիրտ ունեցաւ ասելու, որ վաղը ամեն ինչ կը կատարվի այնպէս, ինչպէս բէկն է ցանկանում: Վերջին անգամ հայեացք գցելով հեռացող տղամարդի վրա, նա կատաղութիւնից կրճտացրեց ատամները և յետ դարձաւ բոլորովին կերպարանափոխված: Նրա մէջ սկսեց գործել անողայն եռանդը. ամեն տեղ հասաւ նա, չը մոռացաւ իր տնտեսութիւնը, ամեն մէկին ցոյց տուեց թէ ինչպէս պէտք է հաւաքել, տեղաւորել ամանները, թափթփած իրեղէնները: Ապա կանչեց այն բոլոր տղամարդկանց, որոնք վերջին շաբաթ ծառայել էին իր տանը, շնորհակալութիւն յայտնեց, վարձատրեց ու յանկարծ խօսքը փոխելով, ամեն մէկին առանձին-առանձին հրահանգ տուեց և ուղարկեց զանազան կողմեր: Նա չէր շփոթվում, չէր շտապում. խօսում էր սառնասրտութեամբ, սիրտ էր տալիս: Այժմ նա մի վագր էր…

Իսկ բէկը, գիւղում հանդիպելով ուրախացողների մի խմբին, նշան արաւ, որ ամենքը ցրվեն: Տանուտէր Աւմէզը նրա կողմից յայտարարեց, որ բաւական է, մնացածը կը շարունակվի վաղը: Ժողովուրդը հպատակվեց բէկի կամքին. միմեանց ետեւից անհետացան խմբերը, առանձին անհատները. ամեն տեղ խորին լռութիւն տիրեց: Կարծես գիւղն իմաց տուեց, որ կեր ու խումը, հոգեկան հաճոյքները հանգստութիւն են պահանջում բէկից, և նա սովորականից շուտ քնեց:

Երբեք գիշերը այնքան խորհրդաւոր, յուզիչ չէր եղել Աւետարանոցում. երբեք անհանգստութիւնը այնքան չէր տանջել մարդկանց: Դիտամամբ ձգձգվող ընթրիքը արթուն էր պահում մեծերին. փոքրահասակները վաղուց էին քնել: Խօսք ու զրոյցը գնալով թուլանում էր, դառնում արհեստական, բռնազբօսիկ: Վտանգաւոր, խեղդող ժամեր էին: Խաւարի միջից նայում էր անյայտութիւնը. իւրաքանչիւր րօպէ կարող էր երեւան գալ որ և է անակնկալ, չնչին հանգամանք, որ կը փչացնէր ամեն ինչ: Իւրաքանչիւր տուն ունէր իր անկոչ հիւրը, որ մանաւանդ այժմ հոգեհան հրեշտակ էր դառել: Վերջին օրերում թիւրք զինուորները սաստիկ երես էին առել. գեաւուրների ցոյց տուած հիւրասիրութիւնը, պատիւները, առատաձեռնութիւնը չէին ամոքել նրանց կոպիտ սրտերը, այլ, ընդհակառակն, ներշնչել էին աւելի սանձարձակ լրբութիւն, աւելի մեծ յանդգնութիւն: Բարեկենդանի տօները մոլացկոտութեան օրեր էին. ինչ ուզեցին, արին զինուորները. բայց նրանց ներեցին, ընդդիմութիւն, զանգատ չեղաւ: Եւ այժմ, վերջին երեկոյեան, հարստահարողն ու հարստա-

[illegible]

Ն. Պալեան

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

[illegible] քաղաքներ են ներկայացնում քաղաքային վարչութեանը՝ խնդրելով մսի գինը բարձրացնել: Միւս կողմից էլ՝ նրանց համար ձեռնտու չը լինելով գոյութիւն ունեցող տակսայով միս բաց թողնել, սպառողները անհագին տրտունջներ են յայտնում, ագէնտներին գանգատներ են ներկայացնում, արձանագրութիւններ կազմում,—մի խօսքով չուկան այժմ իրարանցման մէջն է:

Իբրեւ այս դրութեան ժամանակ, հետաքրքիր կարող է լինել մի քանի տեղեկութիւններ տալ մսի արժողութեան մասին, այսինքն ցոյց տալ թէ արդեօք մսավաճառները կամայականութիւն են անում՝ պահանջելով աւելի գին, թէ նրանք ևս որ և է հիմք ունեն: Զ օ վ ղ ա ր ն ե ր ը—տաւար ծախողները ներկայումս չատ քիչ ապրանք են բերում չուկան. բերածն էլ, կերակրի պակասութեան պատճառով, չատ լղար է, որի պատճառով և առաջանում է թանգութիւն: Օրինակ, մի եզ, որը մորթելուց յետոյ կը տայ իր բոլոր մասերով 10—11 պուդ միս, մսավաճառը այժմ, ամենապակասը, կարող է ձեռք բերել 44—45 րուբլով: Նա ծախում է այդ եզից՝ կաշին՝ 5—6 ր., գլխի կաշին՝ 15 կ., գլխի միսը՝ 15 կ., աղիքները՝ 25 կ., լեզուն՝ 30 կ., ոտ-գլուխը՝ 13 կ., ուղեղը՝ 10 կ., պօչօճիկները՝ 15 կ., սիրտը՝ 15 կ., ընդամենը 7 ր. 38 կ.: Հանելով ամբողջ եզի արժողութիւնից՝ 45 րուբլուց 7 ր. 38 կ. կը մնայ 37 ր. 77 կ., ուրեմն 10—11 պուդ միսը (միջին թւով 10 պուդ 20 ֆունտ) մսավաճառին նստում է 37 րուբլի, կամ պուդը 3 ր. 58 կ., իսկ ֆունտը 9 կոպէկ: Մսավաճառը ունի և կողմնակի ծախսեր. օրինակ, իւրաքանչիւր տաւար մորթելու համար քաղաքին վճարում է 75 կոպէկ տուրք, պահում է ֆուրգօն, ձի, դուրսը և խանութում ծառաներ, տալիս է խանութի վարձ և այլն և այլն: Մի յայտնի մսավաճառ, որ օրական ծախում է մօտ 60 պուդ միս, անհրաժեշտ ծախսեր ունի իւրախանչիւր պուդ միս ծախելու համար 30—40 կոպէկ. ուրեմն ներկայումս մսի ֆունտը իրան՝ դ ա ս ա բ ի ն նստում է 10 կոպէկ: Տասը կոպէկ նստում է, եթէ բոլոր $10^1/_2$ պուդն էլ հաշուելու լինենք առաջին տեսակի: Բայց դրանից մօտ 3 պուդ դուրս է գալիս ճարպ և վերջին տեսակի միս, որը սպառում են պուդը 2 ր. 40 կոպէկով: Մնացած $7^1/_2$ պուդը առաջին տեսակի նստում է 11 կոպէկ ֆունտը: Պատահում է, որ սպանդանոցում ոչընչացնում են ամբողջ եզը, կամ նրա մի կամ միւս մասը, հիւանդութեան և այլ պատճառներով: Չը հաշուելով այս վնասները, այժմ գոյութիւն ունեցող տակսան՝ ֆունտը 8 կոպէկի համեմատ՝ մսավաճառը իւրաքանչիւր պուդի մէջ վնաս է անում 80 կոպէկից—1 ր. 20 կոպէկ:

Թէ այս տեղեկութիւնները որքան մօտ են իսկութեան, քաղաքային վարչութիւնը միջոց ունի ինքը փորձնականապէս ստուգելու և համոզվելու: Քաղաքային վարչութիւնն անտարբեր է նայում գործին, նա մսավաճառների դիմումներին փոխանակ կարճ ժամանակում պատասխան տալու, ձգձգելով այսօր-էգուցվայ է գցում: Սա կենսական հարց է, որին պէտք է չուտափոյթ լուծում տալ: Մեզ քաջ յայտնի է, որ մսավաճառների եթէ ոչ բոլորը, գոնէ մեծամասնութիւնը այս վերջին ամիսները սարսափելի պարտքերի մէջ են ընկել, կամ ինչպէս նրանցից մէկը ասաց. «նման ենք այն տեսակ հիւանդների, որոնցից բժիշկները արդէն ձեռք են վերցրել:»

Մսավաճառները չարունակ կրկնում են այն ճշմարտութիւնը, թէ հէնց որ տաւարի գինը էժանանում է, քաղաքային վարչութիւնը չտապում է իսկոյն մսի գինը պակասեցնել, իսկ երբ ապրանքի գինը բարձրանում է, նա հազար ու մի պատրուակներով յետաձգում է իր որոշումը: Պաշտպանել սպառողների օգուտը չէ նշանակում մոռանալ քաղաքային հարկատուների միւս մասի չահերը: Մսավաճառներն էլ կազմում են մի խոշոր դասակարգ, նրանք ևս տալիս են հարկեր. ուրեմն նրանց մասին ևս արժէ մտածել, ուսումնասիրել նրանց կարիքները, ստեղծել այն տեսակ կանօններ, որ արդար լինեն թէ հասարակութեան և թէ մսավաճառների համար հաւասարապէս:

Քաղաքային վարչութեան մէջ մսավաճառներին խօսք են տուել այսօր, չորեքչաբթի, վերջնական պատասխան տալ: Բացասական թէ դրական կը լինի այդ պատասխանը,—այդ մի և նոյն է: Վարչութիւնը պարտաւոր է չուտափոյթ պատասխան տալ՝ որպէս զի վերջ դրվի այս անտանելի վիճակին:

Յ. Մելիք-Բախտամեան

ՌՈՒՍԱՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ապրիլի 26-ին, Կորշի խումբը ներկայացրեց Շիլլէրի «Նենգութիւն և սէր» ողբերգութիւնը: Հասարակութիւնը լցրել էր թատրօնը: Ուրախալի, մինչև անգամ ցանկալի է բեմի վրա տեսնել կլասիկ գրուածքներ, որոնք նիւթ են տալիս թէ մարդու ուղեղին և թէ սրտին, քան թէ անթիւ և անհամար «նորութիւնները», որոնք զուրկ են արժանաւորութիւններից: Սակայն կլասիկ պիէսները խաղալու համար հարկաւոր են խոշոր ոյժեր: Այլապէս գրուածքը կորցնում է իր նշանակութիւնը և չէ ստացվում ցանկացած տպաւորութիւն. վատ թարգմանիչների մասին իտալացիներն ունեն մի լաւ առած «traduttori—traditori». նոյնը կարելի է ասել և վատ դերակատարի մասին, որ չէ կարողանում թափանցել ներկայացրած անձնաւորութեան հոգու խորքերը: Այդ խօսքերը ասելու առիթ տուեց ապրիլի 26-ի խաղը: Պ. Տրուբէցկոյ—Ֆերդինանդի դերում սառն էր. նրան բոլորովին չաջողվեցին այն տեսարանները, որոնք պահանջում են ոյժ, լուրջ բնաւորութիւն: Տիկ. Ազոգարօվա՝—Լուիզայի դերի մէջ նոյնպէս թոյլ էր և միակողմանի. այդ դերը տիկնոջ ոյժից վեր է. պ. Գրէկօվ՝ Միլլերի դերի մէջ, անգոյն էր: Աջող տարան իրանց դերերը տ. Միրօնովան—Լէդի Մելֆորդի դերը և պ. Սվետլով—Վուրմի դերը: Այս պարոնը իր լաւ գրիմով, մտածված խաղով, կենտրօնացնում էր իր վրա հանդիսականի ուշադրութիւնը: Մնացածները թոյլ էին: Ինչպէս անցեալ անգամ գրել էինք, այժմ էլ կրկնում ենք, որ Կորշի խումբը լաւ է խաղում կօմեդիաներ և ֆարսեր, բայց ոչ դրամաներ:

Thaleia

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Կ ե ն դ ա ն ի ն ե ր ի ա շ խ ա ր հ ո ւ մ» Վ. Լունկեվիչի, Թարգմ. ուսուցչուհի. Հրատ. Հրատարակչական ընկերութեան. 83 եր. գինը 30 կ., Թեֆլիս, 1898 թ.

Երիտասարդ պօպուլեարիզատոր Վ. Լունկեվիչի «Կենդանիների աշխարհում» գրքոյկը մի տաղանդաւոր աշխատութիւն է, որ ոչ միայն կը հարստացնի մանուկների միտքը հետաքրքիր տեղեկութիւններով կենդանիների աշխարհից, այլ և կը վարժեցնի նրանց մտածել բնութեան երեւոյթների մասին և սիրել մայր բնութիւնը: Գրքոյկը զարդարված է բազմաթիւ գեղեցիկ նկարներով և թարգմանված է կենդանի ու գեղարուեստական ոճով, թէև տեղ-տեղ նրա մէջ պատահում են անկանոն դարձուածքներ: Տպագրութիւնը լաւ է, բայց դժբաղդաբար վերբը վատ է սրբագրված, օր. 6 երեսում «ծառերի» տեղ տպված է «մասերի». այդ բաւական չէ, վրիպակների ցանկում էլ այդ սխալը ցոյց է տուած, բայց «ծառերի» տեղ տպված է «ժայռերի»: Գրքի գինը չատ էժան է—30 կ.:

Տ. Յ.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Ապրիլի 10-ին

Ծանր եղաւ 1897/98 թւի ձմեռը մեր կողմի ժողովրդի համար: Մէկ կողմից հացի, միւս կողմից ապրանքի և ալիւրի պակասութիւնը՝ մեծ նեղութիւնների, սարսափելի տանջանքների ու մեծամեծ զրկանքների մատնեցին ժողովրդին: Նախորդ մի թղթակցութեան մէջ նկարագրելով գիւղացիների անել դրութիւնը, յայտնեցինք, որ գիւղացիները՝ հանգամանքից ստիպված՝ կտրտում են անտառները և նրա բոնով կերակրում անասուններին: Երևակայեցէք, ընթերցողներ, որ դա գիւղացիների համար միակ միջոցն էր: Կեանքի և մահու խնդիրն էր ստիպում նրանց այդ միջոցին դիմելու: Գիւղացին բոլորովին գիտակցութիւն չունէր, չահագործելու նպատակով անտառներին վնաս հասցնել, որովհետև նա այժմ լաւ է հասկանում անտառի նշանակութիւնը Կրկնում ենք, նա ճարահատված էր, ստիպված էր այդպէս վարվել և այդպէս էլ արաւ: Եթէ այդ այդպէս է, ապա ուրեմն և այս տարի ան-

---

[illegible]

...Ինչ խառնված էին տէրը ...

...

հեղ, սիրտ ճաքեցնող լռութիւն: Եթէ նա քիչ էլ երկարանայ, Աննա-խաթունը և նրա աղջիկը պիտի քարանային: Բայց ահա սկսվեց մի չտապ, անկանօն, վայրիվերոյ հրացանաձգութիւն, որ ցոյց էր տալիս, թէ մարդիկ չնչասպառ էին դառնում անհամբերութիւնից և հիմա չտապում էին իմաց տալ միմեանց, որ ոչ ոք անպատրաստ չէ: Ճարճատիւնը սաստկանում էր. բայց նա չը խլացրեց այն հրացանաձգութիւնը, որ գալիս էր գետի ձորի կողմից: Նշանակում էր որ Մանասն էլ ժամանակին էր հասնում: Սկիզբը չատ լաւ էր: Աննա-Խաթունը ներս մտաւ, ինքն էլ սկսեց պատրաստվել: Նա սպասում էր գիւղի զանազան կողմերը ուղարկած մարդկանց...

Խաղաղ, ընկճված գիւղը, որ այնքան սրտաբաց ուրախութիւններ էր կատարում վերջին օրերը, դժոխք դարձաւ: Բարբարոսութիւնը այդ դրութեան հասցրեց: Դրսում թագաւորում էր մի անհնարին ժխոր, կազմված հրացանների ձայնից և չների սարսափելի հաչոցից. մարդու ձայնը այդտեղ չէր բարձրանում: Իսկ ներսում ամեն մէկը մորթում էր իր անսիրտ, գազան հիւրին: Սոսկալի է ստրուկը, երբ իր տիրոջից գազանութիւն է սովորում: Տարիների հեծեծանքը, արիւնարտասուքի առուները հաւաքվում են, մի տեղ ձուլվում և դառնում են մի չեշտակի, անպայման մահացու հարուած: Որքան և երկար լինէր տանջանքների ժամանակամիջոցը, մի րօպէն բաւական էր՝ ամեն ինչ մոռացնել տալու համար. դա այն րօպէն է, երբ զոհը հատուցում է ստահոին: Սպանում էին չտապով, առանց աղմուկի. արիւնաթաթախ դիակները կանանց, աղջիկների քրքիջն էին յարուցանում: Անգթութիւնը փոխադարձ. դա զարհուրելի էր... Բարբարոսութեան զէնքը դարձել էր բարբարոսների դէմ.

[illegible]

փորագրված էին Ղուրանի խօսքերը: Գործիք հայթայթում էր և ստրուկի տունը. կացին, ցակատ, խոփ—օգնում էր ամեն ինչ, երկաթ թէ փայտ:

Եւ մինչդեռ պղծված օջախները այդպէս լուացվում, մաքրվում էին, Մանասի խումբը չրջապատել էր մի ցածրիկ տուն, որ բէկի տան կողքին էր գտնվում: Այդտեղ էին բէկի թիկնապահները, որոնք աւելի յայտնի էին «մարդակեր» անունով: Մօտ քսան հոգուց բաղկացած այդ փոհմակը, որ հաւաքված էր զանազան վայրենի ազգութիւններից, կարող էր քարուքանդ անել գիւղը, եթէ մի հատ զինւոր էլ չը մնար. բաւական էր մարդակերների անունը: Այդ հանգամանքը նախատեսել էր Մէլիք-Աւանը. և Մանասը նրանից յանձնարարութիւն էր ստացել պինդ չրջափակել մարդակերների որջը: Մի քանի մարդիկ բարձրացան կտուրը, հրացաններ պարպեցին երդիկից: Կատաղած վայրենիները աղմուկ բարձրացրին և սկսեցին միմեանց ետևից դուրս վազել. բայց մի կարճ միջոցում մուտքի առաջ կուտվեցան նրանց դիակները. Մանասը այդտեղ խմբեց իր մարդկանց և գործում էր սրերով: Ցամառ կռիւը, գիշերային կոտորածի միակ տեսարանը, որ տեղի էր ունենում դրսում, զարթեցրեց տանտէր Ահմէդին: Նա առաջ վազեց, բայց աղմուկից հասկացաւ թէ ինչ է կատարվում. և չնչասպառ համնելով բէկի դրան, սկսեց սաստիկ ծեծել:

—Վեր կաց, էֆէնդի, կանչում էր նա.—յանցանք, արիւնահեղութիւն...

—Ինչեր ես ասում, քնաթաթախ գոռաց Սուլէյման-բէկը:

Նա անբաւական էր, որ իրան տարաժամ անհանգստութիւն պատճառեցին: Մի ուրիշ անգամ Ահմէդը կը դողար այդ ձայնից, բայց այժմ ուչարութեան էր զարձել և աւելի խիստ կերպով պահանջեց, որ նա վեր կենայ:

—Կոտորում են Սէլիմի խումբը, աղաղակեց նա յուսահատ ձայնով և խփեց փակված դրանը:

Բէկը տեղից ցատկեց, մթութեան մէջ որոնում էր իր չորերը:

—Ինչո՞ւ, ո՞վ է կռւողը, հարցրեց նա:

—Գեաւուրները, էֆէնդի, չե՞ս լսում հրացանաձգութիւնը...

—Մոռացա՞ր որ դա իմ հարսանիքի պատճառով է և ես թոյլ տուեցի... Գուցէ երազով ես անցել, անպիտան...

—Ախ, էֆէնդի, սուտ էր, մեզ խաբեցին անհաւատ չները... Ահա գալիս են դէպի մեզ...

—Խաբե՞լ... Ես ցոյց կը տամ... Հաւաքի՛ր զօրքը... Մի հատ չուն չը թողնել... Վայ՜ր, չուն...

Ահմէդը ժպտաց. իր հրամանատարի խրոխտ ձայնն էր, որ կռւի մէջ մեռածներին էլ հոգի էր տալիս: Բայց մի և նոյն ժամանակ նա զգում էր բացասական նշան արաւ. բանը բանից անցել էր: Նա տեսաւ, որ մի քանի մարդիկ վազում են դէպի բէկի տունը և պինդ սեղմվեց իր տիրոջ դրանը: Թնդաց նրա հրացանը և միաժամանակ նրա կրծքից դուրս թռաւ յաղթական աղաղակը. յարձակվողներից մէկը գետին գլորվեց: Բայց բանը սրանով չը վերջացաւ. կենդանի մնացածները աւելի կատաղի կերպով առաջ եկան. Ահմէդին մնում էր միայն բռնել իր հրացանի փողից և գործ ածել նրան երկաթի մահակի նման. այդպէս էլ կարելի էր պաշտպանել այն մուտքը, որի մօտ նա վճռել էր վերջին չունչը արձակել իբրև հաւատարիմ ծառայ: Բէկի գոռոցներին նա այլ ևս չէր պատասխանում: Եւ այն ժամանակ, երբ նա երկու ձեռքով բարձրացրած հրացանը ուզում էր իջեցնել յարձակվողներից մէկի գլխին, ուղիղ նրա աչքերի առաջ փայլատակեց հրացանը և նա գլորվեց, բացականչելով.

—Ինձ մերաչի Ահմէդ կասեն...

(Կը չարունակուի)

[illegible] կառավարութեան կողմից [illegible]

[illegible]

Փ.

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼ-ԱՐՎԱՏԻՑ

—

Ապրիլի 24-ին

[illegible]

Տ. Տաչատեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երկուշաբթի, ապրիլի 27-ին, կովկասեան Իբուաբանական ընկերութիւնը համեստ հանդէսով տօնեց իր համեստ գործունէութեան քսանհինգամեակը: Ընկերութեան նախագահ նահանգապետ Բիկօվի ճառից յետոյ՝ խօսեց ընկերութեան գրագրանապետ Միտկեվիչ, որ արծարծեց մի շատ համակրելի միտք, թէ ընկերութիւնը պէտք է առանձին ուշադրութիւն դարձնէ իրաւագիտական սկզբունքները հանրամատչելի գրքոյկների և հրապարակական դասախօսութիւնների միջոցով ժողովրդացնելու վրա: Նոյն միտքը պաշտպանեց և ընկերութեան քարտուղար Ֆրենկէլ, որ ծանօթացրեց այցելուներին ընկերութեան պատմութեան հետ:—Հանդէսին, ի միջի այլոց ներկայ էր Վրաստանի էկզարխ արքեպիսկոպոս Ֆլավիան, որ եթէ չենք սխալվում, մասնագիտօրէն ուսումնասիրել է իրաւաբանական գիտութիւնները:

—

Մեզ ուղարկել են Քիւրդամիրից 12 ր. 45 կոպէկ, որ հանգանակել են այնտեղի եկւոր հայերը, թողնելով այդ գումարը մեր կարգադրութեան տակ: Մենք որոշեցինք այդ փողը գործադրել յօգուտ Թիֆլիսի աղքատների:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Բարեգործական ընկերութեան այստեղի վարչութիւնը՝ Կաթողիկոսին ներկայացնելու համար՝ ուղարկել էր իր արհեստանոցում պատրաստած վեց կտոր գանագան գործուածներ և ութ տեսակ ուրիշ կտորների նմուշներ՝ կարևոր բացատրութիւնների և ապագայ գպրոց-արհեստանոցի նպատակները պարզաբանող զեկուցման հետ միասին: Վեհափառը, որ 1895 թւին Ախալքալաքով անցնելու ժամանակ էլ անձամբ խրախուսել էր վարչութեան արհեստանոց բանալու նպատակը, հիմա այդ համակրելի ձեռնարկութեան համար յայտնել է վարչութեան իր օրհնութիւնը ու գոհունակութիւնը»:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին երկուշաբթվայ ընթացքում կայացան այստեղ երկու կօնցերտ՝ պ. Ն. Շահլամեանցի և պ. Տիգրանեանի ու մի ներկայացում, ապրիլի 26-ին, տեղական սիրողների ու դերասան պ. Պետրոսեանի մասնակցութեամբ: Գանձակին շատ հազիւ է վիճակվում օգտուէտ զուարճութիւնների այդպիսի առատութիւն: Աւելորդ է ասել, որ կօնցերտանտները մեծ բարեխղճութեամբ էին վերաբերվում իրանց պարտաւորութեան, բայց ափսոս, որ Գանձակի հասարակութիւնը փայլում էր իր բացակայութեամբ. կօնցերտներին ներկայ էին լինում շատ քիչ թւով հետաքրքրվողներ տեղական ինտելիգենցիայից, նրանց մեծ մասն էլ խաթրի համար: Գանձակեցիները պարտաւոր էին աւելի լաւ վերաբերվել եթէ ոչ պ. Տիգրանեանին, գոնէ իրանց հայրենակից պ. Ն. Շահլամեանցին, որը բնականաբար պիտի խրախուսվի նախ իր հայրենակիցներից: Գեղարուեստը մեր մէջ դեռ շատ հեռու է ընդհանրական պահանջ լինելուց. ամբոխը, թառից ու զուռնայից դուրս գեղարուեստի ուրիշ ճիւղ չէ ճանաչում: Ապրիլի 26-ին սիրողները խաղացին «Սամուէլ» ողբերգութիւն և «Երկու սիրահարներ» կատակերգութիւն: Պ. Պետրոսեանը, կատարելով Սամուէլի դերը, հնարաւորութեան չափ աշխատեց մի բան դուրս բերել այդ անգոյն դերից. նրան այդ աջողվեց. հասարակութիւնը վարձատրեց նրան բուռն ծափահարութիւններով: Սիրողներից իր խաղով առանձնապէս աչքի էր ընկնում ուսուցիչ Հ. Դանիէլեանը»:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի 23-ին Խանքենդի աւանում թոքախտից վախճանվեց մեր գպրոցական համեստ և ազնիւ գործիչներից մէկը, երիտասարդ Սուրէն Աթայեան: Հանգուցեալը, վերջացնելով ուսումը Ալէքսանդրեան ուսուցչական ինստիտուտում, նուիրվեց հայոց դպրոցներին և երկար ժամանակ ուսուցչութիւն էր անում Շուշու թեմական դպրոցում: 1894 թւին այդ դպրոցի ուսուցչական խումբը, չը կամենալով գլուխ իջեցնել բացարձակ կամայականութեան առաջ, հրաժարական տուեց: Հանգուցեալ Աթայեան, իբրև մէկը այդ խմբի անդամներից, այնուհետև տեղ չը գտաւ մեր դպրոցներում. հայոց դպրոցներին արած իր ծառայութեան փոխարէն նա միայն թոքախտ էր ստացել: Մնալով առանց պաշտօնի, աղքատ, առանց որ և է օգնութեան, նա գնաց Բաքու մի կտոր հաց աշխատելու համար: Հիւանդութիւնը սաստկացաւ և նա համարեա մահամերձ բերվեց Խանքենդի: Հանգուցեալի ընտանիքը և երեխաները զուրկ են որ և է միջոցներից»:

—

ԿՐԱՍՆԱՎՕԴՍԿԻՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի 23-ին այստեղ հասաւ Աստրախանի թեմի առաջնորդ սրբազան Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանը, որին նաւամատոյցի վրա սպասում էին այստեղի ծխականների կողմից ընտրված յանձնաժողովի անդամները: Բժիշկ պ. Տէր-Միքայէլեանցը ի դիմաց հասարակութեան շնորհաւորեց սրբազանի գալուստը և խնդրեց իջևանել իր բնակարանում: Այդ օրը մասնաւոր ճաշ էր պատրաստվել բժշկի մօտ, ուր սեղանակից էին նաև մի քանի պատուաւոր անձինք: Ճաշի ժամանակ սրբազանը յայտնեց, որ երկու գլխաւոր խնդիրներ յուզում են Կրասնավօդսկի ժողովրդի մտքերը—մէկը եկեղեցու շինութեան տեղի խնդիրը, միւսը քահանայական հարցը, և աւելացրեց, որ Ասխաբադից վերադառնալիս կը մնայ այստեղ մի օր, և վերջ կը տայ ժողովրդի մէջ այդ խնդիրների պատճառով թագաւորող երկպառակութիւններին: Ցանկալի է, որ ծխականները, մինչև սրբազանի վերադարձը, նախապատրաստական ժողովներ անեն և համերաշխութեամբ մի որոշ որոշում կայացնեն: Նոյն օրը, երեկոյեան ժամի $4^1/_2$-ին, Արիստակէս արքեպիսկոպոսը ուղևորվեց Ասխաբադ: Ժողովրդի ստուար բազմութիւն հաւաքվել էր երկաթուղու կայարան՝ սրբազանին բարի երթ մաղթելու»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

Մանիլլայի ծովային ճակատամարտի մասին նոր մանրամասնութիւններ չը կան: Ամերիկացիները առ այժմ բաւականանում են այդ նշանաւոր յաղթութեամբ, որ պատերազմի ընթացքի վրա վճռական ներգործութիւն պիտի ունենայ: Տիրելով Ֆիլիպինեան կղզիներին, մեծ հանրապետութիւնը մի այնպիսի հարուած է հասցրել Սպանիային, որ Կուբա կղզու կատարեալ ազատութիւնը այժմ հազիւ թէ որ և է կասկածի ենթարկվի: Սպանիայում այդ յաղթութիւնը առաջացրեց մի շարք ներքին խռովութիւններ, որոնք սպառնում են տապալել պետական կազմակերպութիւնը: Սպանիան այժմ մեղադրում է իր կառավարութիւնը, մանաւանդ խնամակալուհի թագուհի Քրիստինային: 1885 թւին մեռաւ սպանիական թագաւոր Ալֆօնս XII, թողնելով մի նորածին տղայ, որ Ալֆօնս XIII անունով թագաւոր հռչակվեց, իսկ նրա մայրը՝ Քրիստինա, խնամակալուհի նշանակվեց մինչև երեխայի մեծանալը: Թագուհին Կուբայի ապստամբութեան սկզբից տեսնում էր, որ եթէ կղզու հարցը բարդ կերպարանք ստանայ և Միացեալ-Նահանգները միջամտեն, իր անչափահաս որդու գահը հեշտութեամբ կը փշրվի, մանաւանդ որ Սպանիայում կայ մի կուսակցութիւն, որ հանրապետութիւն է պահանջում և գահի մի այլ թեկնածու, Դօն-Կարլօս, որ ունի կողմնակիցներ և սպասում է յարմար առիթի՝ սպանիական գահին տիրանալու համար: Թագուհին գործում էր զգուշութեամբ, աշխատելով որքան հնար է պահպանել Սպանիայի պատիւը և բաւարար լուծում տալ Կուբայի հարցին: Պահպանողական մինիստրութիւնը արդէն փորձել էր բոլոր սարսափահար միջոցները՝ կղզեցիներին հնազանդեցնելու համար: Երբ նա տապալվեց, Սագաստայի ազատամիտ մինիստրութիւնը փորձեց կոմպրոմիսների միջոցով հանգցնել Կուբայում բորբոքված հրդեհը և թագուհին աջակցեց այդ մինիստրութեան: Սակայն զիջողութիւններն էլ չօգնեցին. և երբ պարզվեց, որ Միացեալ Նահանգների միջամտութիւնը անխուսափելի է, Քրիստինա դիմեց եւրօպական արքունիքներին, խնդրելով նրանց օգնութիւնը: Վիկտորիա թագուհուն գրած իր նամակի մէջ նա ասում էր, որ ինքն էլ Վիկտորիայի պէս այրի է, չունի ամուսին, որի խորհուրդներով կարող կը լինէր դուրս գալ դժուարութիւնից: Սակայն քաղաքական փոթորիկները չը խնայեցին Ալֆօնս XIII-ի գահը: Մանիլլայի կռւից յետոյ հանրապետականները գլուխ բարձրացրին: Եւ ով գիտէ դեռ ինչ դժուարութիւններ կը ծագեն Սպանիայում, եթէ ամերիկացիները մի քանի ծանր հարուածներ էլ հասցնեն: Արդեօք կաջողվի Քրիստինա թագուհուն պահպանել իր որդու գահը, թէ սպանիացիները, անկարող լինելով դիմադրել յաղթողներին, իրանց կատաղութիւնը կը թափեն իրանց մանուկ թագաւորի գահի վրա, զոհ դարձնելով նրան իրանց վիրաւորված հայրենասիրական զգացմունքներին...

Մանիլլայի կռւում մասնակցող սպանիական նաւերը մեծ մասամբ հին էին և շատ թոյլ ամերիկական նաւերի համեմատութեամբ: Բայց Սպանիան ունի և լաւ զինված զրահակիր նաւեր, որոնք ուժեղ նաւատորմ են կազմում: Այդ նաւատորմը, ինչպէս հաղորդում են հեռագիրները, պիտի ընդհարում ունեցած լինի ամերիկական նաւատորմի հետ Ատլանտեան ովկիանոսում: Այդտեղ էլ կը լինի ծովային ամենամեծ պատերազմը:

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Բ ե ր լ ի ն, ապրիլի 12-ին

Շ է ն կ ի թ է օ ր ի ա ն

Վերջապէս Շէնկը հրատարակեց իր գիւտը: Երէկ Վիէննայում լոյս է տեսել առանձին գրքով նրա ամբողջ նկարագրութիւնը, թէ ինչպէս կարելի է ազդել ապագայ երեխայի սեռի վրա: Տեղեկութիւնները առ այժմ հեռագրական են, բայց ամբողջ Բեռլինի խօսակցութեան նիւթն է Շէնկի գիւտը: Մանրամասն տեղեկութիւններ վերապահում եմ գիրքը կարդալուց յետոյ, իսկ առ այժմ կը հաղորդեմ այնքան, որքան յայտնի է հեռագիրներից: Իր գրքի առաջին մասում յայտնի էմբրիօլօգը մի պատմական հայեացք է գցում մինչև այսօր այդ խնդրի մասին եղած թէօրիաների վրա և թւում է այն փորձերը, որ արվել են մինչև այժմ սեռերը որոշելու համար: Անցնելով իր փորձերին և բազմամեայ հետազօտութիւններին, նա գալիս է այն եզրակացութեան, թէ բոլոր ֆակտորներից—ամենանշանաւորը մ օ ր ս ն ն դ ա ռ ո ւ թ ի ւ ն ն է:

Շէնկը երկար ժամանակ ուշի ուշով դիտում և քննում է եղել կանանց մէզի բաղադրութիւնը: Շէնկ նկատել է, որ մէզերի մէջ գլխաւոր տարբերութիւնը կազմում է միզաշաքարի և բէգուկսիօն առաջ բերող նիւթերի քանակութիւնը: Եթէ մէզն իր մէջ պարունակում է շատ շաքար, յղութեան ժամանակ, Շէնկի դիտելով, ծնունդը լինում է աղջիկ: Շաքարի հիւանդութիւն ունեցող կանայք համարեա բացառապէս աղջիկ են ծնում: Եւ դրա հակառակը, նա նկատել է, որ արու զաւակների մայրերի մէզը յղութեան ժամանակ՝ ազատ է եղել շաքարից և սաստիկ առատ միւս նիւթերով, ինչպէս միզաթթու (Harnsäure), կրէատինին:

Շէնկը փորձել է կերակրի միջոցով, ինչպէս այդ անվում է շաքարախտի ժամանակ, մօրը դնել այնպիսի պայմանների մէջ, որ նրա արտադրած մէզը չը պարունակի ոչ մի նշոյլ շաքար և դրա հակառակ շատ քանակութիւն բէդուկսիօն առաջացնող նիւթեր: Հետևանքը եղել է միշտ արու զաւակ: Սա է նրա գիւտի ամբողջ գաղտնիքը: Իր փորձերի ժամանակ նա կամ կերակրում է եղել այնպիսի նիւթերով, որոնք շատ են պարունակում ազօտ—ինչպէս են միսը, ձուկը, ճերմակուց և այլն, և կամ հակառակը՝ խմորեղէնի, շաքարեղէնի, օսլայի քանակութիւնը պակասեցնում է եղել մինչև այն աստիճան, առանց որի նօրմալ օրգանիզմը չէ կարող նօրմալ մնալ: Որպէս զի կերակուրը ունենայ հարկաւոր ազդեցութիւնը, բաւական չէ, որ կինը յղութեան ժամանակ այդ տեսակ սնունդ ստանայ, այլ Շէնկի խորհրդով 2 ամիս չարունակ բեղմնաւորութիւնից առաջ, երբ կազմակերպվում են ձուի սաղմային բջիջները, նա պէտք է այդ ձևով կերակրվի և յետոյ շարունակի դարձեալ 3 ամիս, ուրեմն ընդամենը 5 ամիս, որոնց միջոցին տեղի ունի բեղմնաւորութիւնը, ձուի և էմբրիօյի աճումը: Շէնկը խորհուրդ է տալիս յղութիւնից յետոյ շարունակ կերակրի ընտրութեան մասին խորհրդակցել բժշկի հետ: Նա իր ունեցած փորձերից համոզվել է, որ ամեն կին չէ կարողանում նրա նշանակած դիետը պահել, նա սովոր է լինում օսլայի և շաքարի մեծ քանակութեան, այդ դէպքերում հետևանքը ամենևին երաշխաւորելի չէ:

Հեռագրական տեղեկութիւնը եկել է այս առաւօտ. երեկոյեան արդէն առիթ ունեցանք իմանալու այս տեղի նշանաւոր գիտնականների կարծիքները: Ահա: Պ ր օ ֆ. Լ ա յ դ է ն համարում է Շէնկի տուած ապացոյցները դեռ շատ պակասաւոր, քանի որ նա բաւականացել է միմիայն մէզի հետազօտութեամբ: Նոյն կարծիքի են պրօֆ. Է ն գ ե լ մ ա ն և Ց ո ւ ն ց: Պրօֆ. Մ ո ւ ն կ շատ սկեպտիկաբար է վերաբերվում այդ գիւտին: Ականաւոր էմբրիօլօգ, պրօֆ. Հ ե ր տ վ ի գ (Hertwig), կարևոր է համարում փորձերով ստուգել Շէնկի թէօրիան, իսկ իր կարծիքը հրաժարվում է յայտնելու մինչև լաւ չուսումնասիրի Շէնկի գիրքը: Նոյն կարծիքին է և Վ ա լ դ ա յ ե ր ը: Ռ ու դ օ լ ֆ Վ ի ր խ օ վ նկատում է.—մէզը, որի մէջ կուտակված են մարմնի զանազան նիւթերը, պարունակում է բնականաբար և շաքար. իսկ արդեօք շաքարը ձուի (կնոջ) կազմութեան վրա ներգործութիւն ունի, թէ ոչ՝ այդ պիտի խորապէս ուսումնասիրել, որը մինչև օրս արված չէ: Եթէ Շէնկ իր թէօրիան հիմնում նրա վրա, թէ շաքարախտաւոր կանայքը մեծ մասամբ աղջիկ են ծնում, ես հակառակ կը լինեմ, որովհետև շաքարախտի ժամանակ ուրիշ օրգանները ևս նօրմալ չեն կարող համարվել, այդ պատճառով այդ տեսակներին հարկաւոր չէ ի նկատի առնել:

Անուշ. Քալանթար

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻՑ

—

Վ ա ռ ն ա, ապրիլի 28-ին

Երուսաղէմից մասնաւոր մի նամակից իմանում ենք, որ նախկին պատրիարք Իզմիրլեան մեծ նեղութեան և զրկման մէջ է ապրում: Կառավարութեան յատկացրած հանգստեան թոշակը երբէք չէ ելնում: Վանքին մէջ Իզմիրլեանի հետ վարվում են ոչ-բարեկամաբար: Նամակագիրն ասում է, թէ մարդուս սիրտը սեղմվում է Իզմիրլեանին տեսնելով կարօտ վիճակի մէջ:

Եւ այդ տեղի է ունենում, երբ Կ. Պօլսի պատրիարքարանի պաշտօնեաներին կուշտ ու լաւ պահելու համար ն պ ա ս տ ն ե ր ի ց դրամ են տալիս, այն պաշտօնեաներին՝ որոնց ամենքն

ալ, մեծերնին ալ միասին, Իզմիրլեանի մը եղունգը չարժեն... Երուսաղէմի վանքը իրան պատիւ պէտք էր համարէր Իզմիրլեանին ապաստարան ընծայել. նա պարտ էր աշխատել ամեն դիւրութիւն և հանգիստ տալու անմոռանալի հայրենասէրին, որի անունը պիտի ապրի, երբ Բարթողէմէոսների և Օրմանեանների անունները կամ բոլորովին կը մոռացվեն, կամ զզուանքով կը յիշվեն։

Տաճկահայերի բերանը գոցված է, ոմանցը կաշառքով, միւսներինը՝ վախով։ Բայց ռուսահայերը կրնան խօսել. նոքա ունին էլ այդ իրաւունքը, քանի որ շատ անդամներ Երուսաղէմի վանքին պարտքերուն համար փողեր են տուել։ Նոքա կարող են հարցնել.—«Վերապատուելի հայրեր, ինչ էք անում Իզմիրլեանին, որ ազգին սիրոյն կրած փոթորիկներէ ետք, հանգիստ ու պատառ մը հաց փնտռելու, եկած է ձեր դուռը»։ Եւ ահա ճիշդ այդ հարցումը անել տալ է այս թղթակցութեան նպատակը։ M.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պոլսից հեռագրում են ապրիլի 22-ից. «Եմէնում ծագեց ապստամբութիւն, այդտեղ ուղարկված երկու բատալիօնը անկարող եղաւ ճնշել ապստամբութիւնը։ Զօրքի մի մասը գերի է ընկել։ Հէջազից Եմէն ուղարկվեց էլի չորս բատալիօն։

—Կ. Պոլսից հեռագրում են «Temps» լրագրին ապրիլի 18-ից. «Հացի գինը օրէցօր բարձրանում է ամերիկա-սպանիական պատերազմի պատճառով։ Ալիւրավաճառները դադարեցրել են հացավաճառներին կրէդիտով ալիւր բաց թողնել և այդ պատճառով հացագործներն էլ անկարող են գտնվում հաց մատակարարել հասարակութեան։ Աղքատ դասակարգի վիճակը վերին աստիճանի ցաւալի է և երէկ արդէն անկարգութիւններ տեղի ունեցան շատ հացագործարանների առաջ»։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՄԵՐԻԿՕ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱ ՏԵՐԱԶՄԸ

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 28 ապրիլի։ Ծովային մինիստրութեան քարտուղարը տեղեկացնում է, որ կառավարութիւնը անյապաղ զօրքեր է ուղարկում Դիւէյին օգնութիւն հասցնելու։ Պատրաստ են ճանապարհ ընկնելու 5000։

ՄԱԴՐԻԴ, 28 ապրիլի։ Լինարէսում լուրջ ապստամբութիւն էր։ Ամբոխը պաշարեց քաղաքային խորհրդի շինութիւնը և պատուհաններից մտաւ այնտեղ։ Ժանդարմները մտան և հրացաններ էին դատարկում ապստամբների վրա։ Ապստամբները ատրճանակների հարուածներով էին պատասխանում նրանց։ Ժանդարմները ստիպված եղան յետ քաշվել հարևան փողոցները։ Ապստամբները ձեռք բերեցին ռազմամթերքներ և շարունակում էին սարսափելի հրացանաձգութիւն։ Սպանված են 12, վիրաւորված են 50 հոգի։ Խռովութիւններ կային նոյնպէս Կադիկսում և Արասէտում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 ապրիլի։ Ապրիլի 27-ին, Թագաժառանգ Ցէսարեվիչի ծննդեան օրվայ առիթով, բոլոր եկեղեցիներում գոհացողական մաղթանքներ կատարվեցին։ Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով. երեկոյեան լուսավառութիւն կար։

ԳԱՏՉԻՆԱ, 28 ապրիլի։ Ապրիլի 27-ին, Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի ծննդեան օրը, Գատչինեան պալատի եկեղեցում պատարագ մատուցվեց, որին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին և Կայսերական ընտանիքի անդամները։

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ, 28 ապրիլի։ Մի շաբաթվայ ընթացքում հացահատիկները թանգացան. մանաւանդ շատ թանգացաւ ցորենը—մինչև 1 ր. 40 կոպէկով չէտվէրտը։ Ցորենը գլխաւորապէս բերվում է Վօլգայի և Սիբիրի կողմից։

ՀՌՕՄ, 28 ապրիլի։ Կատարեալ հանգստութիւն է տիրում Միլանում։ Հանգստութիւնը խախտելու մի քանի փորձերից յետոյ, կարգը վերականգնվեց։

ՊԱՐԻԶ, 28 ապրիլի։ Ընտրութիւնների վերջնական հետևանքները յայտնի կը լինեն միայն կիրակի։ 566 շրջաններում ընտրվեցին՝ 193 հանրապետականներ, 104 արմատականներ, 41 սօցիալիստներ, 47 միապետականներ. 181 կրրկնաքուէարկութիւններ են լինելու։ Հանրապետականները ձեռք բերին 22 տեղեր, կորցրին 16. արմատականները ձեռք բերին 8, կորցրին 11, սօցիալիստները ձեռք բերին 6, կորցրին 4, միապետականները ձեռք բերին 4, կորցրին 3։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 ապրիլի։ Հացի շուկայի տրամադրութիւնը ամուր է։ Գները բարձրանում են։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

7—8

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ.
ВЫСОКІЯ ДОСТОИНСТВА НАШИХЪ ИЗОБРѢТЕНІЙ:
Цвѣточнаго о-де-колона, Глицериновой пудры, усовершенствов. Глицериноваго мыла и парфюмеріи „Персидская сирень",
вызываютъ массу подражателей, что и вынуждаетъ насъ просить гг. покупателей обращать вниніе на нашу фабричную марку и фирму.

Би К° Би К°
БРОКАРЪ и К° ВЪ МОСКВѢ.
ФАБРИЧН. ШТЕМПЕЛЬ УТВЕРЖД. ПРАВИТЕЛ.
1864 г. 1864 г.

(№ 67)

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Չորեքշաբթի, ապրիլի 29-ին, Մոսկվայի Կորշի թատրոնի ռուսաց դրամատիկան խմբի արտիստները, Ֆ. Ա. Կորշի անձնական ղեկավարութեամբ, կը ներկայացնեն
Երկու նորութիւններ մի երեկոյում։

I
ГОСПОДИНЪ ДИРЕКТОРЪ
Կոմ. 3 գործ. Բիսսոնի

II
ДВА ЧАСА ПРАВДЫ
կոմ. 3 գործ. Միանիցկու։

Մասնակցում են՝ տ. տ. Ազօգարօվա, Կօչեվա, Միրօնօվա, Ռոմանօվսկայա, Շարօվիէվա, Մուզին-Բօրօզդինա, Կօլօսօվա, պ. պ. Սվէտլօվ, Եակօվլէվ, Գրէկօվ, Կօնստանտինօվ, Տուգանօվ, Վեագօվսկի, Սմօլեակօվ, Իւրիեվ և ուրիշները։
Սկիզբը 8 ժամին. վերջանում է 12-ին։

ԱՆՕՆՍ. առաջին անգամ I. «Флипатъ» կոմ. 3 գործ. Ա. Լէմէտրի։ II «Стрекоза и муравьи» կոմ. 1 գործ. Լաբիշի, թարգ. Կորշի։

Ուրբաթ, Ի. Ն. Գրէկօվ դերասանի բենեֆիսին, կը ներկայացվի «Свадьба Кречинскаго», II «Дочь короля Рене»», դրամա 1 գործ.
1—1

ՔԱՐԱՇԷՆ ՏՈՒՆ

400 քառ. սաժէն հողով՝ վաճառվում է ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼՈՒՄ, Բէհբութեան փողոցում։ Գինը կարելի է իմանալ Արտաշէս Տայեանցից և Տիգրան Մարուքեանցից։
3—5

Ծախվում է «ՀԻՍԻՍԱՓԱՅԼ» բոլոր 72 օրինակները 12 գիրք կազմած. «ՄՇԱԿ» 12 տարվայ, 1886-ից։ Դիմել Крымъ, Карасубазаръ И. Баронову.
3—3

ՍԱՐՈՒՆՋԻ, մարտի 10-ից մինչև այսօր շարունակում է խփել ՖՕՆՏԱՆ, որը պատկանում է Կարսի առաջին կարգի վաճառական Ս. Զ. Մկրտումեանին։ Մասնագէտներն ասում են, որ հաւանական է շատ երկար կը տեւէ խփելը։
Ապրիլի 25.
2—2

ԱՄԵՆԱՅԱՅՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

ՌՕՅԵԱԼՆԵՐ

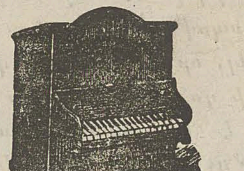

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՕՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԿԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԷՅՏՆԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ, ԵՒ ԱՅԼՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ։

Բոլոր տեսակ գործիքների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս։
ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆ
ուղարկվում է ձրի։
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ
Դ Է Պ Օ
Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ
Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան
Музыкалное депо Б. М. Мириманаіна, ТИФЛИСЪ.
Дворцовая ул., д. Т. Д. З. Банка.
11—50

Թոյլատրված բժշկական վարչութիւնից

„ДЕЛИСЪ" („DÉLICE")

Գիւտ Քիմիական Նիւթերի Արդիւնաբերական Ընկերութեան Պարիզում (Compagnie Industrielle de produits chimique, Paris)։ Ալպիական բոյսերի բաղադրութիւն ֆրանսիական դեղին և կանաչ լիկէօրներ տանը պատրաստելու համար. չարտրեօզ և բէնէդիկտին համով, հոտով և գոյնով ոչինչով պակաս չեն իսկական ֆրանսիական լիկեօրներից։ «Դէլիս» բոյսերից պատրաստած լիկեօրի շիշը նստում է 75-ից մինչև 90 կ., այն ինչ արտասահմանեան գործարանական լիկեօրը արժէ 5-ից մինչև 7 րուբլի։ Մէկ տուփ «Դէլիսի» գինը առանց ճանապարհածախսի արժէ 55 կ., իսկ տաս տուփից ոչ պակաս պատւէրողները ճանապարհածախս չեն վճարում և ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Պատրաստելու եղանակը գտնվում է իւրաքանչիւր տուփի մէջ։

Պատւիրողները պէտք է դիմեն Варшава, улица Св. Георгія № 28, Х. Каменомостскому.

«Դէլիս» կարելի է գտնել նոյնպէս բոլոր լաւ դեղատներում և գաստրօնօմիական մագազիններում։

Նրանք, որոնք ցանկանում են ծախելու բացառական իրաւունք ձեռք բերել որ և իցէ շրջանում, թող բարեհաճեն դիմել Վարշավայի հասցէով։ (չ.)
3—10

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ առ 1-Ն ՄԱՐՏԻ 1898

ՊԱՀԱՆՋՔ	Թիֆլիսում	Բաժիններում	Ընդամենը
1. Դրամարկղ (առձեռն թղթադրամ) . . .	183,169—19	227,268—43	410,437—62
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկ. բաժնում	668,141—02	1,471,200 —	2,139,341—02
3. Զեղչ.(Disconto) մուրհ. երկու ստորագրութ.	4,301,145—47	2,425,242—45	6,726,387—92
4. Զեղչ. մուրհ. մի ստոր. ապահ. տոկոս. թղթ.	206,335—41	6,000 —	212,335—41
5. Զեղչում տոկոսաբեր թղթ., կտրօն. և այլն	13,246—82	33,862—79	47,109—61
6. Փոխատուութիւն գրաւականով՝			
ա) Պետութիւնից ապահ. տոկոսաբ. թղթերի.	1,183,676—94	929,568—68	2,113,245—62
բ) » ոչ ապահ. » »	484,551 —	50,110 —	534,661 —
գ) Ապրանքների	39,210 —	1,223,303—92	1,262,513—92
դ) Ոսկու և արծաթի	— —	1,935—61	1,935—61
7. Բանկի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր.	1,881,893—75	138,852—35	2,020,746—10
8. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր.	351,645—67	37,584—80	389,230—47
9. Տոկոսաբեր թղթեր պահեստի դրամագլխի.	— —	— —	— —
10. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	4,450,503—27	— —	4,450,503—27
բ) Բանկի հաշիւը (Nostro)	4,806,482—72	— —	4,806,482—72
11. Բաժինների հաշիւը կենտրօնական վարչութեան հետ	2,374,853—83	— —	2,374,853—83
Կենտրօնական վարչութեան հաշիւը բաժինների հետ	— —	3,732,200—92	3,732,200—92
12. Պայմանաժամն անցուցած փոխատուութեան	23,040 —	181,939—50	204,979—50
13. Բողոքված մուրհակներ	5,550 —	— —	5,550 —
14. Ընթացիկ ծախսեր	13,229—68	14,300—53	27,530—21
15. Կահկարասիք և սկզբնական ծախսեր . .	2,684—56	5,769—49	8,454—05
16. Յետ ստացուելիք ծախսեր.	9,305—22	16,147—65	25,452—87
17. Գնումն և վաճառ. արժեթղթ. ըստ յանձնար.	— —	— —	— —
18. Անշարժ կալուածք	— —	50,777—82	50,777—82
Ր. Ա.	20,998,664—55	10,546,064—94	31,544,729—49

ՊԱՐՏՔ	Թիֆլիսում	Բաժիններում	Ընդամենը
1. Հիմնական դրամագլուխ (10,000 բաժնետոմսեր á 200 րուբլ)	2,000,000 —	— —	2,000,000 —
2. Պահեստի դրամագլուխ.	1,000,000 —	— —	1,000,000 —
3. Առանձին պահեստի դրամագլուխ . . .	14,693—80	— —	14,693—80
4. Դրամագլուխ շիջուցման անշարժ կալուածքի.	— —	5,038—23	5,038—23
5. Դրամական աւանդներ՝	— —	— —	— —
ա) Պայմանաժամով	4,879,092—35	3,423,049—25	8,302,141—60
բ) ց'Պահանջ.	221,798—60	178,188 —	399,986—60
գ) Ընթացիկ հաշւով, հասարակ	1,649,672—49	2,486,908—06	4,136,580—55
դ) » » պայմանաւոր . .	— —	144,820—56	144,820—56
6. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro).	4,388,200—98	— —	4,388,200—97
բ) Բանկի հաշիւը «Nostro».	4,106,511—42	— —	4,106,511—42
7. Բաժինների հաշիւը կենտրօնական վարչութեան հետ	— —	3,941,265—06	3,941,265—06
8. Կենտրօնական վարչութեան հաշիւը բաժինների հետ.	2,165,680—54	— —	2,165,680—54
9. Բանկի բաժնետոմսերի անվճար կտրօնների բաշխը.	4,766—60	— —	4,766—60
10. Չը վճարված տոկոսներ, աւանդների, ընթացիկ հաշիւների և այլ գործողութիւնների	96,710—93	76,043—93	172,754—86
11. Ստացված տոկոսներ և յանձնարարականներ	105,175—84	73,405—08	178,580—92
12. Փոխանցիկ գումարներ.	93,895—10	149,791—35	243,686—45
3. Արդիւնք 1897 թ.	272,465—91	67,555—42	340,021—33
Ր. Ա.	20,998,664—55	10,546,064—94	31,544,729—49

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 Апрѣля 1898 г.
Типографія Грузинск. Издат. Т—ва, Лорисъ-Мелик. ул. № 13